

УДК 616.831-005.1

АКТИВНІСТЬ ПОВСЯКДЕННОГО ЖИТТЯ ОСІБ, ЩО ПЕРЕНЕСЛИ МОЗКОВИЙ ІНСУЛЬТ (ЗА ІНДЕКСОМ БАРТЕЛА)

Олег ПОМАРАНСЬКИЙ

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. У статті представлені результати визначення активності повсякденного життя осіб, що перенесли мозковий інсульт за індексом Бартела.

Ключові слова: активність повсякденного життя, індекс Бартела, мозковий інсульт.

Постановка проблеми. Аналіз захворюваності на церебральну судинну патологію в Україні свідчить про зростання такого захворювання як інсульт, який посідає одне з перших місць в Європі та зустрічається в українській популяції втричі частіше, ніж інфаркт міокарду. При цьому простежується негативна тенденція: у 1991 році було зареєстровано 233 випадки інсульту на 100000 населення, а в 2000 році цей показник склав 307,6, або зріс на 74 випадки. У наслідок мозкового інсульту до праці повертаються не більше 10-15 % хворих, що вижили, а 20-25 % пацієнтів до кінця життя потребують сторонньої допомоги [2].

Фізична реабілітація відіграє особливу роль в одужанні хворих, які перенесли мозковий інсульт. Реабілітаційне обстеження розглядає не тільки стан органів і систем організму, але й функціональні можливості людини в її повсякденному житті після виписки з медичної установи. Тому планування реабілітаційних заходів й оцінювання їхньої ефективності вимагають результатів обстежень проявів патологічного процесу і визначень біосоціальних адаптаційних можливостей індивідуума [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В основі методів обстеження порушень життєдіяльності найчастіше лежить оцінка незалежності індивідуума від сторонньої допомоги у повсякденному житті, при цьому аналізуються не всі щоденні дії, а тільки найважливіші, загальні з рутинних дій людини. Уперше термін «Activities of Daily Living» (ADL, англ.) увів Deaver в 1945 р. [3]. Цей термін різними перекладачами переводиться на українську мову: «активність повсякденного життя», «функції повсякденної життєдіяльності», «повсякденна активність» [1]. Під аббревіатурою ADL звичайно розуміють ті базові фізичні функції, які лежать в основі нормального життя. Думки про те, які функції відносити до ADL, можуть дещо відрізнятися. S. Katz і співавтори, що розробили перші варіанти тесту ADL, до числа таких базових функцій віднесли переміщення з ліжка й зі стільця, одягання, управління туалетом, контролювання сечовипускання й дефекації, прийом їжі, купання, управління грошима. Індекс Бартела, який є найбільш поширеним, відбиває наступні десять функцій: прийом їжі, відвідування туалету, вдягання, прийом ванни, контролювання функції сечовипускання, контролювання функції кишківника, особиста гігієна, вставання з ліжка, управління грошима, підйом сходами [4, 5].

Індекс активності повсякденного життя Бартела – досить популярна поміж реабілітаційних шкал, яку D.Wade рекомендує, як найкращий інструмент для оцінки незалежності в повсякденному житті [8]. Індекс Бартела був запропонований Dorothea Barthel і вперше використався з 1955 р. в Monteblo State Hospital у Балтіморі: всі хворі, що одержували реабілітаційну допомогу у зазначеному госпіталі, обов'язково проходили тестування за допомогою цього індексу. У подальших дослідженнях було виявлено, що індекс Барте-ла найбільш ефективний для пацієнтів з паралічами та підтвердилася висока валідність цього тесту. Тест простий, зрозумілий, його заповнення вимагає звичайно не більше

декількох хвилин, може виконуватися шляхом опитування хворого при безпосередньому контакті з ним, а також шляхом спостереження за пацієнтом [6].

Мета. Визначити рівень активності повсякденного життя за індексом Бартела осіб, що перенесли мозковий інсульт.

Завдання:

1. Проаналізувати та узагальнити літературні дані щодо тестування активності повсякденного життя.

2. Обстежити за індексом Бартела рівень функцій повсякденної життєдіяльності осіб, що перенесли мозковий інсульт.

Методи дослідження:

1. Аналіз та узагальнення науково-методичної літератури.

2. Анкетування.

3. Метод математичної статистики.

Організація дослідження та обговорення результатів.

Обстеження пацієнтів проводилося в домашніх умовах у 1–3 день після виходу з стаціонару. В обстеженні взяли участь 20 пацієнтів (11 чоловіків та 9 жінок) віком від 55 до 80 років.

Оцінювання рівня повсякденної активності за індексом Бартела обчислюється сумою балів, які хворий отримав за кожен розділ тесту. У такій версії тесту більшість пунктів мають оцінювальні ранги «0» (неможливість виконати завдання), «5» (потреба в допомозі у виконанні завдання) та «10» (повна незалежність у виконанні завдання). Деякі пункти мають ранги «0» (виконання завдання неможливе або потрібна допомога) та «10» (повна незалежність); ще два пункти мають оцінювальні ранги «0» (повна залежність) або «10» для випадків, коли необхідна допомога, і «15» (повна незалежність). Сума оцінок тесту варіює від 0 до 100. При такій системі оцінювання сумарний бал від 0 до 20 відповідає повній залежності хворого, від 21 до 60 – вираженій залежності, від 61 до 90 – середній залежності, а від 91 до 100 – повній незалежності [7].

При обстеженні даної групи пацієнтів нами було виявлено, що повністю контролюють дефекацію та сечовий міхур 55 % обстежених, випадкові інциденти трапляються у 15 % обстежених, а 30 % обстежених не можуть контролювати функцію прямої кишки та сечового міхура. При чищенні зубів, маніпуляції з зубними протезами, причісування голінні, вмиванні обличчя (пункт персональна гігієна), 70 % обстежених потребують допомоги, а 30 % – незалежні при виконанні таких процедур. При відвідуванні туалету повністю залежні від допомоги навколишніх 60 % обстежених, 20 % мають потребу у допомозі рідних, а 20 % – не потребують сторонньої допомоги (при переміщеннях, одяганні й вдяганні одягу, виконанні гігієнічних процедур). 75 % обстежених є частково залежними від допомоги сторонньої особи при прийманні їжі, а 25 % потребують суттєвої допомоги навколишніх. Щодо переміщення з ліжка на стілець і назад – 15 % обстежених не мають потреби в допомозі, 30 % при вставанні з ліжка потребують незначної допомоги (однієї особи) або потрібне страхування при переміщенні, вербальна допомога, 30 % обстежених можуть самостійно сидіти в ліжку, але при вставанні з ліжка потрібна фізична допомога (однієї сильної та компетентної особи або двох звичайних осіб). 20 % обстежених таке переміщення виконати не можуть. Оцінюючи пункт мобільність, ми виявили, що самостійно з допоміжними засобами може переміщуватись у межах будинку лише 5 % обстежених. При допомозі однієї особи можуть ходити 50 % обстежених (залежно від підтримки або нагляд, моральна підтримка). 45 % обстежених пацієнтів нездатні самостійно сходити навіть з допомогою. Аналіз функції одягання показав, що 50 % обстежених є частково залежними (наприклад, при застібанні гудзиків, ґудзиків і т.п.), а інших 50 % – повністю залежними. Мають потребу в догляді або фізичній підтримці при підйомі сходами 20 % обстежених, інші пацієнти не можуть пересуватись сходами навіть з сторонньою допомогою. Самостійно приймати ванну не може жоден обстежений.

Таким чином, підрахувавши суму балів ми змогли оцінити рівень функціональної незалежності кожного пацієнта. У результаті дослідження ми виявили, що 45 % обстежених набрали від 0 до 20 балів, тобто повністю залежать від сторонньої допомоги при виписуванні до дому зі стаціонару, 45 % пацієнтів набрали від 21 до 60 балів, що свідчить про виражену залежність. І лише 10 % обстежених набрали від 61 до 90 балів, що згідно з оцінюванням свідчить про помірну залежність у повсякденному житті. Результати дослідження представлені на рисунку.

Рис. Рівень функціональної залежності пацієнтів

Висновки

1. Проаналізувавши літературні дані, щодо оцінки повсякденного життя осіб, що перенесли мозковий інсульт ми визначили, що індекс Бартела є простим та надійним методом, який найкраще підходить для тестування постінсультних хворих.
2. При обстеженні даної групи людей ми виявили, що при виписуванні до дому 45% обстежених є повністю залежними від сторонньої допомоги в повсякденному житті, 45% осіб мають виражену залежність та 10% обстежених помірно залежні в повсякденному житті.

Список літератури

1. Белова А.Н., Щенетова О.Н. Шкалы, тесты и опросники в медицинской реабилитации. – М.: Антидор, 2002. – 440 с.
2. Виленский Б.С. Инсульт: профилактика, диагностика и лечение. – СПб.: Издательство «Лань», 2002. – 397 с.
3. Frey W. Functional assessment in the 80-s. A conceptual enigma, a technical challenge. In: A. Halpen (ed). Functional assessment in rehabilitation. – Baltimore, London, 1984.
4. Katz S., Akpom C.A. measure of primary sociological functions // International J. of Health Serv. – 1976. – V. 6. – P. 493-507.
5. Katz S., Ford A., Moscovitz R., Jackson B., Jaffe M. Studies of illness in the aged. The index of ADL: a standardised measure of biological and psychosocial function // J. of the American Med. Assoc. – 1963. – V. 185. – P. 914-919
6. Mahoney F., Barthel D. Functional evaluation: the Barthel Index // MD State Med J. – 1965. – № 14. – P. 61 – 65.
7. Shah S., Vanclay F., Cooper B. Improving the sensitivity of the Barthel Index for functional assessment // J. Clin. Epidemiol. – 1989. – Vol. 42, № 8. – P. 703-709.
8. Wade D.T. Measurement in neurological rehabilitation. – Oxford University Press. – 1992.

**АКТИВНОСТЬ ПОВСЕДНЕВНОЙ ЖИЗНИ
У ЛИЦ, КОТОРЫЕ ПЕРЕНЕСЛИ МОЗГОВОЙ ИНСУЛЬТ
(ЗА ИНДЕКСОМ БАРТЕЛА)**

Олег ПОМАРАНСЬКИЙ

Львовский государственный университет физической культуры

Аннотация. В статье представлены результаты обследования активности повседневной жизни лиц, которые перенесли мозговой инсульт за индексом Бартела.

Ключевые слова: активность повседневной жизни, индекс Бартела, мозговой инсульт.

**ACTIVITIES OF DAILY LIVING OF POST-STROKE PATIENTS
(BARTEL ADL INDEX)**

Oleg POMARANS'KYY

Lviv State University of Physical Culture

Abstract. The results of analyses of post-stroke patients' activities of daily living (Bartel ADL index) are presented in the article.

Key words: activities of daily living, Bartel ADL index, cerebral stroke.